

Sila, rat i naoružanje

Ideja o Specijalnom zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija o razoružanju, koja je proizišla iz predloga SFRJ i druga Tita lično na sastanku šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja u Kolombu, ima za cilj da se preduzmu mere za obustavljanje trke u naoružavanju a, preko toga, da se dođe i do potpunog razoružanja. Naime, cilj je — stvarno razoružanje.

U vezi s tim, postavlja se pitanje: da li razoružanje može imati racionalan cilj, prema tome — da li može biti stvarno? Da li razoružanje može biti pokrenuto s mrtve tačke dok se ne otklone sila i rat, i svi društveni (ekonomski i politički) uslovi koji predstavljaju uzrok trke u naoružavanju i uzrok otpora protiv razoružavanja? Implicite, predlog SFRJ i samita nesvrstanih zemalja a, verovatno, i Rezolucija Generalne skupštine o sazivanju Specijalnog zasjedanja u 1978. godini, polaze od shvatanja da su već stvoreni takve veze i odnosi između sveta oružja i činilaca koji ga uslovljavaju da proces stvarnog razoružanja može otpočeti.

Nije međutim, sigurno da jednoglasnost usvajanja pomenute Rezolucije Generalne skupštine predstavlja i jednoglasnost shvatanja o mogućnosti stvarnog razoružanja u ovoj fazi savremenih društvenih odnosa u svetu. Naprotiv, ima dovoljno indikatora na osnovu kojih se može tvrditi suprotno — da ne postoji jednoglasnost shvatanja, i to barem iz dva razloga: prvo, zbog različnosti interesa u vezi sa razoružanjem i, drugo, zbog različnosti ideološko-teorijskih i političkih pristupa mogućnosti razoružanja. Sve to, ipak, ne umanjuje značaj jednoglasnosti usvojene Rezolucije već, šta više, dokazuje da se i u oblasti interesa i u oblasti shvatanja u vezi sa stvarnim razoružanjem vrši promena, koja je, u krajnjoj liniji, izraz promena u odnosima snaga u svetu.

Mogućnost stvarnog razoružavanja predstavlja, svakako, jedno od onih fundamentalnih pitanja koje će, čak i ako ne bude bilo postavljeno u neposrednom obliku, snažno uticati na ceo tok Specijalnog zasedanja, na ceo problem razoružanja, a i šire — na međunarodne odnose.

U vezi s problemom stvarnog razoružanja naročitu pažnju privlači jedan stav, o kojem se ponekad ne vodi dovoljno računa, a to je — da je oružje (a u širem smislu — i rat i sila) relativno samostalan faktor. Jer, ako oružje (kao i rat i sila) ne bi bili i relativno samostalan faktor, bilo bi iluzorno očekivati da se ono može eliminisati sve dok traju uslovi koji pospešuju njegovo sve masovnije i savršenije proizvođenje. Pa ipak, ovaj stav o relativnoj samostalnosti oružja (sile i rata) često je pod udarom i nekih marksističkih kritika, a i mnogih drugih, naročito pozitivističkih i tehnokratskih.

Relativno samostalno delovanje faktora oružja (sile i rata) nema ničeg zajedničkog sa stavom o apsolutnoj odlučujućoj ulozi oružja i uopšte materijalno-tehničkog faktora sile i rata. Poznato je da se upravo na takvom shvatanju zasnivaju neke teorije o tome da je sâm razvoj raketno-nuklearnog oružja sprečio vođenje opšteg nuklearnog rata i da ga i u budućnosti svodi na teorijsku verovatnoću. Slična je i teorija o tome da su razvoj konvencionalnog oružja i opšta pretnja nuklearnim oružjem uslovili sve veće ustezanje u primeni ograničenih ratova. Dakle, što je više oružja i što je ono savršenije, sve je manja mogućnost da se ono upotrebi u ratu! Iz toga proizlazi da bi nastavljanje trke u naoružanju sve više moglo da utiče na eliminisanje rata iz društvene prakse i, šta više, sve bi više učvršćivalo osnove svetskog mira i međunarodne bezbednosti. Ako bi takva teorijska rasuđivanja bila tačna, onda bi inicijativa za razoružanje bila negativna i štetna, ili bi imala veoma ograničen domet — da se nivo naoružanja zamrzne, a trka u naoružavanju ograniči. Kao što znamo, na to se, uglavnom, i svodi nastojanje u razgovorima o ograničavanju strategijskog naoružanja (SALT).

Misao o tome da razvoj oružja može dovesti u pitanje primenu rata i da može uticati na društvena kretanja pojavila se poodavno. Pre više od sto godina Engels je odlučno tvrdio — povodom pojave izolucene cevi topova — da je teško sagledati mogućnosti daljeg usavršavanja oružja, a da to ne izazove propast militarizma na njegovom sopstvenom tlu. Dakle, upravo Engels kao teoretičar sile (Anti-Diring) i njene prevashodne zavisnosti od društveno-ekonomskih uslova razvitka društva genijalno je sagledao mogućnost snažnog povratnog i relativno samostalnog delovanja sile i oružja na

ceo tok društvenog kretanja. Iako se njegova aktuelna ocena o ulozi oružja od pre sto godina pokazala kao netačna, ostala je aktuelna njegova genijalna anticipacija o tendenciji relativnog osamostaljiivanja sile i oružja i njihovog negativnog uticaja na društvene uslove. Upravo danas sve više sazrevaju ti uslovi u kojima oružje zaista više nema društvenog prostora da se razvije, a da istovremeno ne povuče u propast i militarizam i ljudsko društvo, pa i ljudsku vrstu. Razvoj oružja više nije izraz društvene potrebe, pa samim tim ni vojne, ratne potrebe. Takav razvoj sve više postaje nesvrhovit politički i društveno iracionalan. I upravo u tom smislu — veoma negativan u odnosu na progres društva, pa i u odnosu na njegove egzistencijalne interese.

Naime, svet oružja, delovanje sile i primene rata uvek su u istoriji bili i stihija, možda više od drugih društvenih pojava. Na njih subjektivni faktor nikad nije mogao dovoljno efikasno uticati. U trenutku kada se puste sa lanca, oni deluju i po svojim imanentnim, unutrašnjim zakonitostima, koje se nikad do kraja nisu mogle sagledati, a još manje se mogu sagledati danas. Ali, nije reč samo o relativnoj ograničenosti moći uticaja subjektivnog činioca na ponašanje oružja. Činjenica je da i objektivne društvene zakonitosti imaju relativno ograničenu moć uticaja na to ponašanje. Iz takve relativno samostalne uloge oružja proizlaze dve krupne posledice: jedna je — nekontrolisana i nepredvidljiva opasnost od upotrebe oružja i od samog postojanja i potencijalnog delovanja njegovog moćnog arsenala, opasnost za progresivan razvitak i opstanak sveta; a druga je — mogućnost eliminisanja oružja iz društvene prakse pre nego što i poslednji društveni uzrok njegovog postojanja ne nastane. Obe ove značajne posledice upravo su danas postale očevide, istovremeno. Te posledice predstavljaju samo izraz dveju tendencija savremenog sveta — tendencije trke u naoružavanju i tendencije borbe protiv naoružavanja.

Prvu, koja je dominirala kroz celu istoriju ratova i pored mnogih, veoma zapaženih nastojanja ka njenom suzbijanju, istorijski uslovi klasnih društava neprekidno su jačali i činili neizbežnim pratiocem razvitka čovečanstva, dok druga u savremenim uslovima postaje takođe sve dominantnija. I kao što je prva tendencija bila pratilac klasnih društava, tako je i druga postala neizbežan pratilac prelaza klasnog društva u besklasno.

Činjenica što se sve ubojitije, razornije i masovnije oružje sve manje može celishodno upotrebljavati u cilju vođenja agresivnih ratova, i uopšte u cilju primene nasilja — nije prvenstveno proizvod

sukoba oružja i oružja, to jest oružja jedne i druge sukobljene strane. U tom smislu, sama po sebi trka u naoružanju nije ni mogla biti glavni razlog ustezanja od primene nekih vrsta ratova, pa sve više i rata uopšte. Povećavanje rizika od upotrebe oružja u ratu i u drugim oblicima nasilja takođe nije samo po sebi ni posledica sukoba istorijski probuđenog ljudskog faktora, društvene svesti naroda — sa moćnom ratnom tehnikom i savršenim oružjem. Mnoge pobeđe narodnooslobodilačkih, antikolonijalnih i revolucionarnih pokreta ne možemo objasniti ni apsolutno odlučujućom nadmoćnošću ljudskog faktora u sukobu sa nadmoćnom ratnom tehnikom. To, naravno, nikako ne znači da razvoj oružja, a pogotovu buđenje i osvešćavanje ljudskog faktora nisu snažno uticali na ulogu i mesto i ishod agresivnih ratova. Reč je, zapravo, o tome da su ratni sukobi rešavani u okviru i na osnovi opšteg odnosa snaga ukupnog zbira ljudskog i materijalno-tehničkog faktora na obe strane, i to u uslovima globalnog svetskog prostora i svetsko-istorijskog vremena u kojem su sazreli svi bitni činioci da se agresivnoj upotrebi oružja sve uspešnije staje na put.

Zbog toga pitanje o mogućnosti stvarnog razoružanja treba povezati sa pitanjem o mogućnosti stvarne upotrebe oružja u agresivnom ratu. Sve dok oružje bude bilo moguće racionalno upotrebljavati za ostvarivanje političke svrhe agresivnog rata, za postizanje političkih i ekonomskih interesa putem rata, sve dotle će borba protiv naoružanja biti veoma neizvesna. Pri tome se misli na dve najvažnije faze rata — tok i ishod. Priprema za rat takođe predstavlja fazu rata, a oružje u toj fazi ima veliki uticaj na međunarodne odnose. Zato bi se moglo reći da će mogućnost stvarnog razoružanja zavisiti i od mogućnosti iskorišćavanja oružja u političke svrhe u pripremnoj fazi rata i raznim oblicima sile i nasilja.

Inicijativa za pokretanje Specijalnog zasedanja o stvarnom razoružanju bila bi demagoška parola, iluzija, pa i fikcija, ako ne bi polazila od realne ocene o mogućnostima upotrebe oružja u savremenim ratovima i savremenoj politici sile. Bez obzira na humane sadržaje i namere, takva inicijativa mogla bi da postigne samo ograničene, sporedne rezultate, a u celini možda i da kompromituje ideju o stvarnom razoružavanju. Budući da je ta inicijativa potekla s naše, jugoslovenske strane, pitanje o karakteru borbe za razoružanje ima za Jugoslaviju izuzetno veliki značaj.

Poznato je da jugoslovenski stavovi polaze od toga da ratovi više nisu neizbežni, da nisu izraz društvenih potreba, već da je upravo svetski mir imanentna društvena potreba. Još u vreme kada su ti stavovi bili veoma usamljeni u svetu, kada su, s jedne strane,

osuđivani kao revizija marksizma a, s druge, prvo ignorisani a zatim dočekivani na nož, oni su se pokazali kao pouzdana, naučna ocena budućeg razvoja. Danas takvi stavovi sačinjavaju preovlađujuću svest savremenog sveta, ali su i mnogo više od toga — oni su potvrđeni svetskim iskustvom. Opšti nuklearni rat nije bilo moguće otpočeti, a opasnost od takvog rata u budućnosti svedena je na teorijsku verovatnoću. Posle mnogobrojnih pobeda narodnooslobodilačkih i revolucionarnih ratova i mirnih oslobodilačkih i revolucionarnih borbi, a naročito posle ratova u Indokini, pokazalo se da ni ograničeni agresivni rat nije dovoljno jako sredstvo za ostvarivanje imperijalističkih i hegemonističkih ciljeva. Veliki broj oslobođenih zemalja i naroda uspešno, iako neprekidno pod teškim pritiskom, odoleva novim vidovima primene sile i bori se za očuvanje stečene nezavisnosti. Iz tog svetsko-istorijskog oslobodilačkog i revolucionarnog procesa proizašao je veliki broj subjekata međunarodne zajednice koji se — i po svom objektivnom mestu u procesu menjanja sveta, i po stečenim iskustvima i saznanjima — sa uverenjem, svešću i voljom bori protiv rata, sile i pretnji oružjem. Negativna iskustva nosilaca agresije iz poslednjih 30 godina takođe su uticala na njihova sopstvena ponašanja. Nema sumnje da su na osnovu takvog istorijskog razvoja stvoreni novi istorijski uslovi da se danas problem razoružanja pokrene s mrtve tačke u pravcu realne borbe za stvarno razoružanje.

Relativna samostalnost sveta oružja sadrži u sebi dve protivrečne mogućnosti. Jedna je da se oružje kao moćno sredstvo sile i rata podredi dominantnim progresivnim društvenim kretanjima, da u toj zavisnosti izgubi mogućnost kočenja društvenih tokova i da bude postepeno eliminisano iz društvene prakse, i to pre nego što budu stvoreni svi uslovi za konačan preobražaj sveta iz »predistorije u istoriju«. Druga je mogućnost da oružje izvrši nasilje nad objektivnim tokom društvenog progressa i da upravo svojom relativno samostalnom ulogom dovede u pitanje preobražaj sveta. Engels je u svojoj teoriji sile zastupao mišljenje da se takva negativna relativno samostalna uloga sile može dogoditi — iznimno. Ogromno povećanje kvantiteta i kvaliteta sile otvara u savremenim uslovima neuporedivo veće mogućnosti za reakcionarnu ulogu sile. Opasnost od takve primene sile sadrži danas dva bitno nova elementa. Prvo, sila se temelji više nego ikada ranije na snazi oružja, i to tako usavršenog da ima neograničene mogućnosti planetarnog razaranja i uništavanja. Drugo, sila koja proizlazi iz moći savremenog oružja višestruko je veća od stvarne društvene i istorijske moći društvenih snaga koje njome raspolazu.

Vojna sila (prvenstveno sila oružja) nije više prost izraz društvene sile; ona je nadrasla političku moć društvene sile, pa se zato može postaviti i iznad nje. Naime, u svim dosadašnjim prelaznim periodima istorije, snage starog društva uvek su raspolagale nadmoćnom snagom političkih ustanova, uključivši i ustanove sile, ali su ih uvek nadvladale nove snage društveno-ekonomskog razvoja i nove ustanove sile u rađanju i jačanju. I u savremenom prelaznom periodu, sve do sada, u osnovi se ponovio, i ako na višem (naročito tehničko-tehnološkom) nivou, isti zakonit razvoj. Činjenica je, međutim, da snage starog poretka do sada nisu upotrebile, niti su to mogle, svu količinu i kvalitet oružja. Da li će ih u nekom trenutku krize upotrebiti u budućnosti, to ostaje otvoreno pitanje, iako bi takva upotreba bila apokaliptična za sve. Drugo jedno pitanje ima, međutim, realniji smisao. To je pitanje o posedovanju moćnog oružja kao sredstva pretnje i zastrašivanja.

S gledišta procesa razoružanja to pitanje ima izuzetno veliki značaj. Naravno, ni ono nema apsolutni značaj, bolje reći, nije samo tehnološko-tehničko pitanje, već prvenstveno društveno. Jer, i sam neprihvatljiv rizik upotrebe savremenog oružja izraz je, u krajnjoj liniji, društvenih uslova. Autonomna, nesvrsishodna upotreba oružja može da bude samo plod nekontrolisanog samoubilačkog čina. Zbog toga će uvek, i sve više, opšti odnos društvenih snaga imati odlučujući uticaj na svaku alternativu primene oružja i uopšte njegovog mesta u međunarodnom životu.

Prema tome, stvoreni su uslovi da ljudski faktor kao izraz ukupnih društvenih odnosa, a prvenstveno njegov svesni elemenat, preduzme odlučujuću akciju za stvarno razoružanje. U tome se ne ogleda samo realna šansa nego i imperativna potreba, jer će u budućе svi politički i ekonomski tokovi razvoja sve više zavisiti od ishoda borbe za svetsko razoružanje.

Bolje reći, stvoreni su povoljni uslovi za preduzimanje realne borbe za razoružanje. U stvari, otvorene su dve mogućnosti. Umesto samo jedne, tradicionalne koja je stolicima gradila svet oružja, danas se uspešno probija i ona druga mogućnost — da svet počne da se oslobađa teškog i opasnog opterećenja oružjem. Predviđanja o tome kako će se odvijati borba tih dveju mogućnosti ne mogu biti pouzdana. Pogotovu u pogledu tempa, dinamike i mehanizma procesa razoružavanja. Šta više, možemo biti sigurni da će taj proces biti dugotrajan i protivrečan, uslovljen opštim popuštanjem zategnutosti u međunarodnim odnosima.

Istorijski značaj ima, međutim, činjenica da se mogućnost borbe za razoružanje pojavila u međunarodnoj praksi prvi put sa realnim

izgledima na uspeh. Dakle, u pitanju je samo realna mogućnost borbe, a ishod zavisi od mnogih uslova, pa i od toga kako ta borba bude vođena. Poznato je da se pokret nesvrstanih zemalja, od samog početka, aktivno opredelio za borbu protiv trke u naoružavanju i u dosadašnjoj svojoj aktivnosti dao krupan doprinos obezbeđenju svet-skog mira. Rezolucija iz Kolomba o razoružanju ukazuje na to da je Pokret ocenio da je potrebno preduzeti nov, odlučan korak, jer je problem trke u naoružanju postao ključni problem od čijeg rešenja zavisi u velikoj meri mogućnost rešenja i svih ostalih međunarodnih problema. Trka u naoružanju sve više postaje opasna kočnica svakog političkog i ekonomskog progressa.

Postavljanje u središte pažnje svetske javnosti i Organizacije ujedinjenih nacija problema stvarnog razoružanja verovatno će zahtevati da se s principijelnog gledišta dublje razmotri i odnos razoružanja prema interesima i potrebama nacionalne odbrane. U celoj dosadašnjoj istoriji (ili tačnije — istoriji klasnih društava) funkciju odbrane i zaštite nije bilo moguće izvršavati bez oružja. U savremenim uslovima, upravo je trka u naoružanju nametnula veoma oštre zahteve naoružavanja i svim onim zemljama koje se najaktivnije bore protiv te trke, prisiljavajući ih da podnose teške terete vojnih rashoda u cilju jačanja sopstvene nacionalne bezbednosti.

U vezi sa odnosom razoružanja i odbrane najvažnije je odrediti pojam odbrane. Naime, ako se pod tim pojmom podrazumeva odbrana svakog interesa i zadovoljavanje svake potrebe, nije moguće pronaći osnovu za otpočinjanje procesa razoružanja. Utoliko pre što su svetski interesi — društveni, ekonomski, politički i vojni — postali globalni i što se neki (od njih) ispoljavaju u vidu oštih suprotnosti. Ako se pod pojmom odbrane podrazumeva odbrana nezavisnosti, suverenosti, teritorijalnog integriteta i samostalnog društveno-političkog razvitka država i naroda, moguće je pronaći osnovu za otpočinjanje procesa stvarnog razoružanja. U društvenom smislu, pojam odbrane jeste organizovana primena anti-nasilja protiv organizovane upotrebe agresivne sile.

Takvom pojmu odbrane protivreči pojam globalne strategije, koja ima za svrhu ostvarenje hegemonije ili dominacije interesa nosilaca sile. Po svom poreklu, političkoj, ekonomskoj i vojnoj suštini, takvom pojmu odbrane protivreči i postojanje savremenih vojno-političkih blokova. Protivrečne su, takođe, i sve one ideologije koje teže naturanju sopstvenih ciljeva drugima, pogotovu kada to ima za posledicu mešanje u unutrašnje stvari drugih naroda i društva.

Sama društvena praksa doprinela je da se u savremenim uslovima sve više afirmiše takav pojam odbrane. Ma koliko to na prvi

pogled delovalo neuverljivo, činjenica je da se, istorijski gledano, upravo u savremenim uslovima sve teže ostvaruje koncept odbrane u kojem, pojmovnom inverzijom (bolje reći — izvrtanjem pravog smisla odbrane), dominira, u stvari, agresivna primena sile. U praksi, naime, mnogobrojne nezavisne države, prvenstveno nesvrstane, sprovode koncept odbrane stečene nezavisnosti, i u tome imaju sve više uspešnih rezultata, bez obzira na to što se pritisak na njihov suverenitet povremeno povećava, a neke povremeno i same odstupaju od takvog koncepta odbrane, primenjujući i same metod agresivne sile. Što više, i blokovske, naročito manje zemlje — članice blokova, postaju sve više svesne istorijskog značaja nezavisnosti i suvereniteta, pružajući na razne načine otpor blokovskom monolitizmu, koji, po logici stvari, neizbežno dovodi do hegemonije vodeće, najjače sile bloka. Osim toga, svetsko javno mnjenje postalo je sposobno da pruža snažan otpor upotrebi sile i agresivnih ratova. Ono postaje materijalna snaga, jer je u stanju da oteža međunarodni položaj, nosiocima agresivne sile i rata, iako mu još ne polazi za rukom da preseče puteve agresije u svakom konkretnom slučaju.

Socijalizam kao svetski proces sve jače deluje kao faktor afirmisanja istinske odbrane. Naime i u krilu socijalizma dešavala se evolucija o smislu marksističkog shvatanja odbrambenog rata, u kojem je glavno određenje polazilo od društvene progresivnosti nasilja, bez obzira da li se rat izvodi na sopstvenoj ili tuđoj teritoriji (misli se na Marksovu analizu nemačko-francuskog rata 1870—71. godine, koja je bila u skladu sa tadašnjim istorijskim uslovima). To shvatanje je postepeno evoluiralo prema takvom shvatanju pravednosti rata koje, kad je reč o međudržavnim ratovima, odbranu nezavisnosti i teritorijalnog integriteta tretira kao bitnu odrednicu pravednog rata. U procesu te evolucije valjalo je savladati mnoge neprihvatljive koncepte o pravednosti rata i odbrane, počevši od izjednačavanja pojma svetske revolucije sa pojmom svetskog rata kojim bi se socijalizam nametnuo kapitalizmu — do raznih koncepcija o ograničenom suverenitetu. Ni danas još ne postoji jedinstven marksistički pristup socijalističkih država konceptu rata i odbrane. Međutim, razvoj socijalizma (njegovo kvantitativno i kvalitativno jačanje) odbacuje pomenuta devijantna shvatanja i sve više nameće praksu odnosa među državama u kojoj odlučujući značaj dobijaju principi ravnopravnosti, samostalnosti i nemešanja.

Za afirmaciju pojma istinske, pravedne odbrane i pravednog rata veliki značaj je imala i praksa iz narodnooslobodilačkih i revolucionarnih ratova. U toj praksi primena agresivne sile i rata doživela je najteži poraz. Ali, ona je obesnažila i veoma rasprostranjenu ideo-

logiju imperijalizma i hegemonizma o tome da otpočinjanje narodnog rata predstavlja ratni zločin na isti način kao i otpočinjanje svakog drugog, pa i agresivnog rata, što je služilo kao ideološka i politička platforma negiranja prava na vođenje narodnog rata i opravdavanja vođenja agresivnog rata. Isti smisao, i ako ne iz istih motiva, imalo je i pacifističko izjednačavanje svih ratova.

Praksa narodnih ratova dokazala je i neophodnost oslanjanja na sopstvene snage naroda kao glavnu snagu rata. Princip oslonca na sopstvene snage delovao je kao odlučujući činilac za postizanje vojne i političke pobede u narodnim ratovima, ali je taj princip istovremeno uticao i na međunarodni položaj naroda koji su vodili takve ratove i na formiranje novog tipa savezništva. U stvari, time je udaren temelj autentičnosti narodnih ratova, što je imalo za posledicu njihovu samostalnost. Iz takvog koncepta narodnih ratova i narodno-oslobodilačkih borbi proizišle su ideje o novim međunarodnim političkim i ekonomskim odnosima ravnopravnosti, nezavisnosti, miroljubive i aktivne koegzistencije i nesvrstavanja. Narodni ratovi su na taj način afirmisali i tip narodne odbrane koja počiva na principu oslonca na sopstvene snage. Naime, države koje su proizašle iz narodnih ratova i antikolonijalne revolucije, po pravilu su produžile da deluju kao faktori borbe protiv agresivnih ratova. Jer, kao što je borba za političko i socijalno oslobođenje predstavljala anti-nasilje (što znači da je u istorijskom smislu imala odbrambeni karakter), tako je borba za odbranu izvojevanе nezavisnosti primena anti-nasilja (pa, opet, ima istinski odbrambeni karakter).

Ako bi sve zemlje prihvatile takav koncept odbrane, što nije nerealna pretpostavka za budućnost, moćni arsenali oružja ne bi bili ni potrebni. Oružja za funkcionisanje odbrane nezavisnosti u takvim međunarodnim uslovima moglo bi biti neuporedivo manje, i to isključivo onih defanzivnih. Dakle, ofanzivno oružje, a ono je i najopasnije, odmah bi moglo da bude eliminisano. Na taj način bila bi ostvarena jedna stara Engelsova vizija sveta, o kojoj je govorio povodom isticanja prednosti milicijske vojske. Po njemu, teritorijalna milicijska vojska bila bi nesposobna za spoljna osvajanja u toj meri u kojoj bi bilo prikladno za odbranu sopstvene teritorije, što bi na najsigurniji način obezbedilo mir u svetu.

Predviđanja o tome kada će i kako nastati takvi vojni odnosi u svetu jeste pretpostavka, ali se ona zasniva na realnoj, ostvarljivoj ideji. Zbog toga ideja o opštem važenju odbrane nezavisnosti i o posedovanju relativno malih količina odbrambenog oružja već danas može da bude argumenat protiv onih koji opravdavaju politiku sile

i agresije i, s tim u vezi, politiku trke u naoružavanju. Dakle, to je argumenat koji dokazuje da borba za razoružanje ničim ne dovodi u pitanje interese odbrane nezavisnosti nego naprotiv, da je jača. Čini se da bi smelije isticanje tog argumenta moglo da bude značajno u razotkrivanju pravih manevara svih onih koji se protive razoružanju. Naime, ako bi svetska javnost verifikovala stav da za odbranu nezavisnosti nije potrebno ofanzivno oružje niti veliki arsenal oružja, trka u naoružanju bila bi, u stvari verifikovana kao potreba odbrane onih interesa koji nemaju nikakve veze sa zaštitom sopstvene nezavisnosti.

Jugoslavija ima dva razloga da se uporno bori za verifikovanje stava o tome da za odbranu nezavisnosti kao opšteprihvaćeni koncept u svetu nije potreban moćan arsenal oružja. Prvi razlog je u tome što ona nema nikakvih drugih interesa u odbrani osim interesa odbrane nezavisnosti, a drugi što je ostvarila koncept opštenarodne odbrane koji polazi upravo od cilja odbrane nezavisnosti. Istina, upravo zbog sadašnjih međunarodnih uslova, bolje reći različitih koncepata odbrane u svetu, naša odbrambena koncepcija mora zadovoljiti potrebu naoružavanja defanzivnim oružjem. To je imperativ naše bezbednosti, ali i veliki teret za naše materijalne mogućnosti. Međutim, u drugačijim međunarodnim uslovima takvo naoružanje ne bi bilo potrebno za izvršavanje cilja opštenarodne odbrane. Opštenarodna odbrana je u potpunosti anti-nasilje. Naša zemlja nikog ne ugrožava i nema nikakvih drugih ciljeva osim odbrane sopstvene nezavisnosti. Smisao opštenarodne odbrane je sprečavanje agresije i odvrćanje od nje. Nije ni malo slučajno ni to da se ono oslanja na sopstvene snage, na najširu i neposrednu mobilizaciju naroda kao glavni faktor i glavnu snagu odbrane. Produžavajući revolucionarno iskustvo iz narodnooslobodilačkog rata, opštenarodna odbrana je autentičan odbrambeni koncept, što joj obezbeđuje položaj u današnjem svetu vojnih blokova. Upravo zbog toga ona predstavlja snažan oslonac našoj spoljnoj politici miroljubive i aktivne koegzistencije i nesvrstavanja. I obratno, opštenarodna odbrana je determinisana upravo takvom spoljnom politikom Jugoslavije. Prema tome, u borbi za razoružanje spoljna politika Jugoslavije polazi i od karaktera i interesa naše odbrane.